

ALTAFULLA
DESAPAREGUDA

Joan Carnicer - Jaume Balaguer

ALTAFULLA DESAPAREGUDA

 efadós®

ALTAFULLA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2025

© dels textos: Joan Carnicer Torrent

© dels textos: Jaume Balaguer Rimbau

© de la introducció general: Salvador-J. Rovira

© del pròleg: Josep Magriñà

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Hi col·laboren:

Ajuntament d'Altafulla
Centre d'Estudis d'Altafulla

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Fons Família Quixalós

Fotografia de la portadella:

Autoria desconeguda / MMB (27019F)

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre
Excursionista de Catalunya)

CEA (Centre d'Estudis d'Altafulla)

MMB (Museu Marítim de Barcelona)

ISBN 978-84-19736-84-0

DL B-1534-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Altafulla desapareguda

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La fotografia, un document històric

Pàg. 13

CAPÍTOL I

La Vila Closa i els ravals

Pàg. 87

CAPÍTOL II

Els voltants propers

Pàg. 117

CAPÍTOL III

Baix a Mar

Pàg. 165

CAPÍTOL IV

Els Munts

Pàg. 173

CAPÍTOL V

El riu Gaià i Tamarit

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

ALTAFULLA DESAPAREGUDA

Josep Magrià, president del Centre d'Estudis d'Altafulla

Alguns hem tingut el privilegi de contemplar, de sentir i de viure de prop l'evolució d'un poble, d'una vila; com, al llarg de la nostra vida, han anat canviant les cases, els carrers, les botigues, les vistes; com la seva gent també ha canviat, els uns arribaven i d'altres, malauradament, ens deixaven. Els sons dels carrers tampoc són els mateixos: dels crits de la canalla jugant es va passar al soroll dels cotxes i darrerament, a poc a poc, es tornen a sentir les passes i les converses dels vianants passejant. I no podem oblidar-nos dels oficis. La vila té un passat agrícola, de pagesos i pageses, de mariners, i

també un passat industrial, d'obreres i obrers que el vent del temps, vendaval de vegades, s'endugué.

Altafulla, com altres pobles, ha canviat molt i ho ha fet esperonada pel fenomen turístic a partir dels anys seixanta i per l'arribada sostinguda i continuada, sobretot a partir dels anys noranta, de nous veïns que ens escollien per viure-hi. Aquest creixement ha canviat l'urbanisme d'una manera extensiva més que no pas en altura. El control i la gestió per embridar aquest canvi, ens consta, no han estat fàcils. És per això que el poble pot mostrar avui uns trets que el fan únic. Però, més enllà d'aquesta expansió urbana, no volem deixar de cridar l'atenció sobre el revers de la moneda: la desaparició de la ruralitat. Si el lector para compte en alguna fotografia aèria d'Altafulla,

s'adonarà que és el més evident. Les cases han anat avançant sobre antics camps de conreu i s'han esvaït la vinya, el blat i els garrofers.

El llibre que teniu a les mans no vol ser, però, un exercici de nostàlgia. Ans al contrari, vol mostrar i explicar als lectors d'avui i als futurs com era aquest poble i la seva gent fa anys. I ho vol fer compartint un sentiment de comunitat tot tenint presents aquelles persones que ens van precedir. Serà la nostra, la vostra, manera d'agrair-los-ho.

Per la nostra part, la del Centre d'Estudis d'Altafulla, volem deixar palès el nostre sincer agraïment a totes aquelles persones i famílies que d'una manera desinteressada ens han lliurat les imatges que podreu contemplar en aquestes pàgines. A totes elles, moltes gràcies!

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS PAQUITA SENDRA

Introducció

LA FOTOGRAFIA, UN DOCUMENT HISTÒRIC

Salvador-J. Rovira i Gómez, doctor en Història

El llibre que teniu a les mans constitueix, juntament amb els d'aquesta temàtica que l'han precedit i que han estat editats pel Centre d'Estudis d'Altafulla, una magnífica difusió del patrimoni fotogràfic altafullenc.

Vull començar ressaltant la importància que des de la seva fundació, ara fa quasi mig segle, el Centre d'Estudis d'Altafulla ha donat a la fotografia, ja que la considera un patrimoni molt valuós, i és per això que, des dels primers anys de la seva fundació, creà un arxiu fotogràfic el qual ha estat la base per a l'edició del present llibre, en el qual el Centre ha col·laborat, i dels dos llibres

que l'han precedit: *Altafulla: Imatges i records* (1989) i *Altafulla: Abans i ara* (2000).

Aquest volum és un treball col·lectiu dirigit i concretat per Joan Carnicer i Jaume Balaguer. Està dividit en cinc capítols: «La Vila Closa i els ravals», «Els voltants propers», «Baix a Mar», «Els Munts» i «El riu Gaià i Tamarit». Els quatre primers pertanyen estrictament a Altafulla i el cinquè, que no és pròpiament altafullenc, hi encaixa perfectament perquè, de sempre, la gent d'Altafulla ha tingut com a propis el Gaià i Tamarit. La vila que mostren les fotografies recollides tenia menys d'un miler d'habitants i patia notables dificultats econòmiques, és a dir, era força diferent de la dels nostres dies.

3. ALTAFULLA - Castillo del Exmo Señor
Marqués de Tamarit
L. Roisin, fot. Barcelona

AUTORIA DESCONEGUDA / CEA - FONTS JOAN VIVES MILA

LA BASSA DEL CASTELL

 En un temps en què abundava el pasturatge i el servei d'aigua corrent era inexistent, perquè no va arribar fins a finals dels anys cinquanta del segle xx, la bassa recollia les aigües pluvials, on anaven a abeurar els ramats d'ovelles i cabres, que tenien els corrals no gaire lluny d'allà.

DES DE SANT JOAN

 El turó de Sant Joan, a redós de Tamarit, és una talaia des d'on, els dies amb bona visibilitat, s'albira fins llocs tan llunyans com el Garraf i les muntanyes que envolten el Camp de Tarragona mirant cap al Penedès. En primer terme, però, les hortes de Tamarit, la desembocadura del Gaià i la platja d'Altafulla.

En contemplar el conjunt fotogràfic aplegat en aquest llibre, no es pot deixar de pensar que és un patrimoni importantíssim que ens entra pels ulls i arriba al cor, ja que les fotografies, encara que no tinguin so, no deixen pas de parlar-nos i, com a resultat, ens fan reflexionar i, fins i tot, emocionar. Són finestres obertes a un altre temps i permeten a qui se les mira veure un paisatge que pot ser interpretat de maneres ben diferents, però sempre autèntiques, per tot aquell que les contempla. El seu caràcter objectiu és el que els dona una bona part del seu valor, ja que ens mostren escenes i personatges que al seu dia van ser absolutament reals.

La fotografia, considerada com un document històric, és un instrument importantíssim, ja que és capaç d'explicar i de donar a conèixer realitats passades o visions pretèrites de coses que encara existeixen i, amb això,

ajuda a completar la capacitat de comprensió de l'evolució d'espais concrets. També ens permeten a alguns reviu aspectes ja viscuts, i a altres, conèixer per primer cop persones, paisatges, circumstàncies, etc., que no van viure, però dels quals han sentit a parlar i que els poden suscitar emocions intenses.

Estic segur que les fotografies reunides aquí ajudaran a fer entendre moltes coses i, en permetre'ns entrar en els espais captats en elles pels fotògrafs que les van fer, pasarem a tenir com a conegut tot el que hi ha estat captat.

En contemplar les imatges contingudes en aquest volum hom no pot deixar de fer un agraïment a les persones i entitats que les han conservat com un llegat personal i que ara, en un acte d'una gran generositat, les han posades a les mans dels curadors de l'edició a fi que en puguem gaudir. Moltes gràcies.

CHINCHILLA / FONDS FAMILIA QUIXALÓS

CAPÍTOL I

La Vila Closa i els ravals

Altafulla enfonsa les seves arrels en la romanitat, de la qual el luxós recinte arqueològic dels Munts és un clar exponent, per bé que no l'únic. Tanmateix, la denominació «Altafulla» (CASTRUM ALTAFOIA) no apareix fins a mitjan segle XI, en què es diu que cal reconstruir el castell, que està malmès. La població s'assenta a redós del castell, que creix, amb el temps, al damunt d'un turó i es fortifica; es construeixen muralles amb portals i torres de vigilància: vet aquí la Vila Closa.

Hi ha cases l'esquena de les quals forma part de la muralla, i que tenen l'entrada a l'interior del recinte, d'una desena de recollits carrers i places. I així s'arriba al 1700; la població creix i la Vila Closa es fa petita per encabir-hi tothom. Es construeixen cases al defora. En són quatre i una plaça. El segle XVIII és una època de progrés per a Altafulla, i la construcció de botes i l'elaboració d'aiguardent permeten que els comerciants exportadors puguin enriquir-se i bastir les mansions senyorials amb jardí que avui s'observen: vet aquí els ravals.

RAYMOND / FONTS FAMÍLIA QUIXALÓS

PLAÇA DEL POU

Centre administratiu d'ençà que el 1802 s'hi bastí la Casa de la Vila, a la dreta. Davant per davant, cal Yxart, mansió molt remarkable; al fons, el portal de Vall, amb dovella del 1618 i un dipòsit d'aigua. La plaça rep aquest nom pel pou que hi va fer construir mossèn Antoni Baldrich el 1608 per satisfer les necessitats de la població.

ELS ARMATS

Entre les diverses tradicions locals que encara subsisteixen hi ha la sortida dels Armats a la processó del Divendres Sant i en el viacrucis a l'ermita de Sant Antoni. Els de la imatge corresponen al 1915. El primer encimentat d'aquesta plaça es va fer per prestació personal, com altres obres a la vila.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS FAMÍLIA QUIXALÓS